

Risale-i Nur'da; Rububiyet

Rububiyet, sözlük manası olarak, Cenab-ı Hakkın bütün zaman ve mekanlarda her türlü varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, tedbir, terbiye, malikiyet ve besleyicilik keyfiyeti olarak tanımlanmaktadır.

Rububiyet hakikati, Cenab-ı Hakkın Rab isminin cilvesinden kaynaklanır.¹ Rab ismi ise, her bir parçası ayrı bir alem olan kainatta, bütün varlıkların terbiye edilmesini ve zerrelere yıldızlara kadar bütün alemlerin mükemmel bir düzenle hareket ettirilmesini sağlar. Cenab-ı Hak, herşeye bir kemal noktası belirlemiş ve o nihai noktaya ulaşmak için o şeye bir meyil vermiştir. Bütün varlıklar da, o kemal noktalarını kazanmak için şevkle hareket etmektedirler. İşte, kainatta zerrelere galaksilere kadar her varlık taifesinin tek başına ve toplu olarak, hedefleri olan kemal noktaya olan hareketleri esnasında, Cenab-ı Hakkın onlara yardım etmesi ve manileri def etmesi, onun terbiyesinden, Rab isminden kaynaklanmaktadır.²

Risale-i Nur'da rububiyetin geçtiği yerleri incelediğimizde, dikkatimizi çeken şu olacaktır: Rububiyet kelimesi çoğunlukla saltanat kelimesiyle tamlama halinde kullanılmıştır.³ Demek ki, Rububiyetin Kur'an'daki ve Risale-i Nur'daki terimsel anlamını akla yaklaştıran mana saltanatın hakikatında saklıdır. Saltanat ne kadar iyi kavranırsa, Rububiyet gerçeği de bir o kadar iyi anlaşılacaktır.

Kur'an-ı Kerim'de en derin meseleler, ilmi tahsili olmayan basit düşünceli insanlara bile benzetmeler ve örnek olaylar verilerek onların seviyelerine göre anlatıldığı gibi, bu Kur'anî metod Risale-i Nur'da en müşkülâtli meselelerin anlatılmasında kullanılmıştır. Bunlardan biri de Cenab-ı Hakkın Rububiyetinin saltanat örneğiyle ve bir sultanın tahtında

oturup hükümetinin işlerini yürütmesi hakikatiyle akla yaklaştırılmasıdır.4 Yani, bir padişah hükümetinin herbir dairesinde, adliye dairesinde hakim-i adil, mülkiye dairesinde sultan, ilmiye dairesinde halife ve askeriye dairesinde kumandan-ı azam gibi birçok farklı isimlere sahiptir. Kendisi tek olduğu halde, saltanatının ve hükümetinin bütün dairelerinde özel telefonuyla ve emirlerinden kaynaklanan kanunlarının uygulanmasıyla perde arkasında tasarruf ve idare eder.5 Eğer bu padişah abdal tabir edilen velilerden olsa, bütün makamlarda şahsiyle bulunabilir ve icraatını bizzat kendisi yapar. Bunun gibi, Ezel-Ebed Sultanı olan Rabbü'l-Alemin, en küçük varlık tabakası olan zerrelere aleminden, ta semavatın ve semavatın birinci tabakasından, ta Arş-ı Azam kadar birbiri üstündeki farklı alemlerde tasarruf eder ve geniş bir hakimiyete sahiptir.6

Cenab-ı Hakkın rububiyetinin saltanatında yardımcıları yoktur. Bir padişah, aciz olduğu için hükümetinin dairelerinde, mesela askeriye dairesinde paşalardan, binbaşılara, hatta çavuşlara kadar hakimiyetinde yardımcılara muhtaçtır.7 O memurlar, padişahın saltanatına ortak olmasalar da, icraatında bir nevi ortaklardır ve gerektiğinde herkesin padişahın huzuruna çıkmasına engel olurlar ve kendilerine müracaat edilmesini isterler. Fakat, Cenab-ı Hakkın rububiyetinde, icraatında ve varlıkları yaratmasındaki tasarrufunda hiçbir ortağı ve yardımcısı yoktur.8 Bütün varlıklar ve her türlü sebepler, onun saltanatında birer perde mahiyetindeki memurlarıdır. Vazifeleri ise, o rububiyetin saltanat kanunlarına itaat etmek, kendi dilleriyle onun büyüklüğünü kainata ilan etmek ve zahiren çirkin görünen birtakım işlere perde olmaktır.9

Cenab-ı Hakkın hakimiyeti rububiyet-i amme derecesindedir.10 Risalelerde rububiyet teriminin tamlama olarak saltanattan sonra en fazla kullanıldığı kelime hakimiyettir.11 Demek ki, rububiyetin kainatta tasarrufunu anlamaya çalışmak demek, onun saltanatını ve hakimiyetini anlamaktan geçer demektir.

Rububiyetin saltanatı ve hakimiyeti, kainattaki bütün olaylara, yani, Arş-ı Azamın büyük ve geniş dairesinin idaresinden, insanların kalplerinden geçen en gizli arzu, istek ve dualarına kadar herşeyi işitmesi, bilmesi ve idare etmesi kadar çok geniş bir dairede hükümandır.12 Bütün bu işleri idare ederken, hiçbir iş bir işe, hiç bir fiil diğer bir fiile engel olmaz, şaşırtmaz, yanlış yaptırmaz. Böyle bir rububiyete ise zerre miktar müdahalenin ve ortaklığın karışması mümkün değildir. Çünkü, yardıma muhtaç insanlar bile işlerinin düzen içerisinde yürümesi ve her hangi bir karışıklık çıkmaması için hakimiyetlerinde dışarıdan başka birisinin müdahalesini şiddetle reddederler. Bir mahallede iki muhtarın, bir ilçede iki kaymakamın ve bir ülkede iki başbakanın olmaması, olması durumunda en ufak meselenin bile sorunsuz halledilememesi, bunun en bariz delilleridir.

Allah'ın rububiyetindeki saltanatı ve hakimiyeti o kadar haşmetlidir ki, gökleri ve zemini, emrine itaatkar iki kışla ve iki düzenli ordu vaziyetine getirmiştir.13 Öyle bir ordu ki, rızıkları, silahları, eğitimleri, terhisleri ve ihtiyaç duyduğu cihazları ayrı ayrı olduğu halde unutulmaksızın, en ufak bir karıştırılma olmadan, hatasız olarak verilmektedir.14 Sema kışlasının askerleri olan galaksiler, güneşler, aylar ve yıldızlar, korkunç büyüklükleri ve hayret verici hareketleriyle birlikte bir saniyecik, belki de bir aşire-i dakikalık bir zaman15 kadar bile vazifelerini aksatmıyorlar ve emre itaatsizlik etmiyorlar. Böyle bir tablo Rububiyetteki hakimiyetin ne kadar haşmetli olduğunu kör gözlere bile gösteriyor.16

Semanın dünyamıza en yakın tabakası olan atmosferde, bulutların şekillenmesi ve yağmurun yağdırılmasında da rububiyetin hayret verici saltanatını ve hakimiyetini açık bir şekilde görmek mümkün. Emre itaat ve düzenli hareket etme bakımından, yıldızlar ordusundan geri kalmayacak bir tarzda, bulutların gökyüzünde bir anda toplanmaları, istirahat için dağılmış bir ordunun bir boru sesiyle toplanmaları gibi bir vaziyet gösteriyor. Sanki, gök gürültüsünün sesi, "içtima için toplanınız" emrinin bir alemi oluyor.17

İkinci kışla olan yeryüzünde, özellikle de bahar mevsiminde, bitki ve hayvanların yüz binlerce türlerinde teşkil edilen ordu, rububiyetin saltanatı ve hakimiyetin ayrı bir veçhesini gösteriyor. Kış mevsiminde, bir kısmı istirahata çekilen, bir kısmı da terhis edilen yeryüzü ordusu, baharla birlikte yeniden yanlışsız, karıştırılmaksızın, sanatlı ve düzenli bir şekilde vücuda getiriliyor.18 Bu ordunun haşmeti ve büyüklüğü derecesinde Rububiyetin saltanatı ve hakimiyetinin de ne kadar büyük olduğu, daha rahat bir şekilde anlaşılıyor.

Alemlerin Rabbi olan Cenab-ı Hak, herşeyi emrine ve hükmüne boyun eğdirdiği gibi, bütün varlıkları birbirinin yardımına koşturmasıyla da rububiyetinin merhametini gösteriyor. Elementleri ve madenleri bitkilerin yardımına koşturuyor.

Bulutları, havayı ve güneşi dehşetli büyüklükleriyle birlikte tam bir tevazu içerisinde canlılara hizmet ettiriyor. Bitkileri, kendi hayatlarını feda etmek pahasına hayvanların yardımına, hayvanları da insanların yardımına koşturuyor. Hatta, rububiyetin nihayetsiz şefkati, yeni doğmuş bütün bebeklere, ihtiyaçları olan gıdaları ihtiva eden sütü beklenmedik bir tarzda gönderiyor ve onun rahatı için gerekirse, hayatını feda ettirecek bir şefkati annesinin kalbine yerleştiriyor.

Kainatı saray gibi yaratan Cenab-ı Hak, herşeyi insanın yardımına koşturuyor. Öyle ki, güneşi aydınlatıcı bir lamba, yemeklerini pişirici ve evini ısıtıcı bir ocak özelliğinde yaratmış. Yeryüzünü, 23 derece, 27 dakikalık eğimiyle sarkaç gibi hareket ettirip beşik gibi sallayarak mevsimleri yaratmış ve insan için her türlü ihtiyacının içinde bulunduğu konforlu bir ev haline getirmiştir. Dağları her türlü değerli madenlerin içinde bulunduğu mahzenler ve sarsıntılardan koruyucu direkler mahiyetinde yaratmıştır. Bulutlara su arıtma cihazı gibi bir süzgeçlik ve grostonluk yükleri en uzak memleketlere ulaştırma kabiliyetindeki nakliye gemileri gibi özellikler vermiştir.¹⁹ Bütün bunların insanın menfaatine bakan tarafla zikredilmesi, Cenab-ı Hakkın merhametinin büyüklüğünü hatırlatmak, rahmetinin genişliğini nazara vermek ve insana verilen değer, kazandığı şerefin farkına varmasını ihtar etmektir.²⁰

Niçin insana bu kadar ehemmiyet veriliyor? İnsana bu kadar ehemmiyet verilmesinin sebebi, rububiyetin saltanatına karşı tesbih, tazim ve şükür vazifesi gibi çok önemli üç vazifeyi yapabilecek, geniş ve sınır konulmayan istidatlara sahip bir muhatap olmasındandır. Yani, rububiyetin kusursuzluğu ve noksansız icraatı, insanın kendi kusurunu görerek başışlanmasını istemesini ve Rabbinin de bütün kusurlardan yüce, kainatın bütün noksanlıklarından uzak olduğunu "Sübhanellah" kelimesiyle ilan ettirmek ister. Rububiyetin sınırsız kudreti, insanın sınırsız zayıflığını ve acizliğini hissedip, kendisini terbiye ve herşeyi kendisine itaat ettiren Zatın yarattığı eserlere karşı hayret etmesini, şaşkınlık geçirmesini ve "Allahüekber" diyerek Onun büyüklüğünü ilan edip, yalnız Ona iltica ve tevekkül etmesini ister. Rububiyetin tükenmeyen rahmet hazinelerinin varlığı ise, insanın kendi ihtiyacıyla birlikte, bütün canlıları besleyip, büyüten Rabbinin ihsanlarını ve nimetlerini düşünerek "Elhamdülillah" deyip şükür vazifesini yapmasını gerektirir.²¹

Şimdiye kadar geçen hakikatlerden şu anlaşılıyor, birbirine mukabil iki makam var. Birincisi, muhteşem bir saltanatla hükmeden Rububiyet makamının dairesi, diğeri de saltanatın kanunlarına ve amaçlarına uygun hareket etmekle büyük bir şeref kazanan ubudiyet makamının dairesidir. Rububiyetin dairesi, saltanatının en önemli gayeleri ve maksatları olan, kendi gizli güzelliğini ve mükemmelliğini göstermek ve kıymetli sanatlarını sergilemesiyle hünelerini izhar etmek için kainatı bir fuar merkezi gibi düzenlemiştir. Ona karşılık ubudiyet dairesinde olan şuur ve akıl sahibi varlıklar ise, o gizli güzelliği ve mükemmel sanatı görerek, Sanatkarına sevgi beslemek, nimetlerinden istifade etmekle teşekkür etmek gibi vazifeleri yerine getirmekle, tamamıyla birinci daire olan Rububiyet hesabına çalışmaları gerektiğidir.²²

Madem kainatta zerre miktar, Cenab-ı Hakkın saltanat ve hakimiyetinden hariç bir nokta yoktur. İnsan ise, akıl, kalb ve birçok hassas duygularıyla rububiyet dairesinin en önemli muhatabı olma özelliğini kazanmıştır. Öyle ise, bütün varlıkların halleriyle ve dilleriyle istedikleri bütün dualarını kabul etmesiyle ve cevap vermesiyle onların dillerini bildiğini gösteren Cenab-ı Hakkın şuurulu bir kısım varlıklarla konuşması ve onların konuşmalarına müdahale etmesi rububiyetinin gereğidir. Onun en mükemmel bir tarzda konuşması ise, Alemlerin Rabbi olma sıfatıyla hitap ettiği Kur'an-ı Kerim'idir. Kur'an'ın iki temel gayesi vardır. Birincisi, rububiyetin kainattaki işleyişinden ve mükemmelliğinden bahsetmek, ikincisi de insanın kulluk vazifesini nasıl yerine getireceğini tarif etmektir.²³

İnsana, bütün kainat hizmet ettirilmesiyle terbiye edildiği gibi, Kur'an vasıtasıyla ona hidayet verilmesi de rububiyetin neticesidir.²⁴ Hatta, insanın başına gelen hastalıklar ve musibetler, insanın menfi bir şekilde terbiye edilmesi demektir.²⁵ Eğer insan, rububiyetin haşmetli saltanatına karşı iman ve ubudiyetle mukabele etse, daimi olarak, O Sultanın büyüklüğüne layık bir tarzda mükafat alacağını, küfür ile Rabbine isyan etse ve saltanatını tanımazsa ebedi bir cezayı hak edeceğini, O Rabbü'l-Alemin Kelam-ı Ezelisinde tekrar tekrar vadedmiştir.

Dipnotlar:

1. Sözler, s. 63.
2. İsharatü'l-İ'caz, s. 24.
3. Sözler, s. 45, 63, 65, 73, 76, 77, 95, 96, 114, 162, 165, 166, 182, 216, 264, 297, 321, 354, 384, 465, 473, 518, 520, 522, 528, 547, 548, 553; Mektubat, s. 15, 196, 231, 380, 391; Lem'alar, s. 60, 95, 188, 191, 311, 317, 355, 362; Şualar, s. 14, 25, 34, 43, 49, 56, 169, 170, 192, 194, 195, 214, 216, 236, 547; Mesnevi-i Nuriye, s. 12, 24, 36, 38, 40, 41, 174.

- 187; İşaratü'l-İ'caz, s. 16.
4. Sözlcr, s. 354.
5. Sözlcr, s. 300.
6. Sözlcr, s. 519.
7. Sözlcr, s. 182.
8. Mektubat, s. 219.
9. Sözlcr, s. 264.
10. Şualar, s. 23.
11. Lem'alar, s. 191, 307, 314, 318, 355; Şualar, s. 23, 140, 156, 214; Mesnevi-i Nuriye, s. 36.
12. Lem'alar, s. 361.
13. Mektubat, s. 380.
14. Şualar, s. 156.
15. $(1/609)=9,9\times 10^{-17}=0,000000000000000099$ sn (virgülden sonra 16 sıfır)
16. Sözlcr, s. 552.
17. Sözlcr, s. 388.
18. Lem'alar, s. 255.
19. Mektubat, s. 229.
20. Sözlcr, s. 341.
21. Sözlcr, s. 42.
22. Sözlcr, s. 210.
23. Sözlcr, s. 240.
24. İşaratü'l-İ'caz, s. 63.
25. Lem'alar, s. 217.